

Издаје суботом.

Цијена:

За ЦРНУ ГОРУ на год. 4 ф.,  
на по године 2 ф., на четврт  
године 1 ф.За АУСТРО-УГАРСКУ, БОС-  
НИЈУ и ХЕРЦЕГОВИНУ на год.  
6 ф., на по год. 3 ф., на четврт  
године 1 ф. и 50 новч.За све остале земље годишње  
20 фран. у злату, на по године  
10 фран., на четврт год. 5 фран.

## ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Преплата плаћа се поштом или лично у Цетиње, или отпраћивши новца на коју драго пошту, а коме је наручије, може се преплатити код г. *Петра Рамадановића*, К. Ц. агента у Котору, а у Србији код г. *Мите Стајића* књижара у Београду. Дописи се шаљу уредништву. Рукописи се не враћају. За огласе плаћа се: за сваку ријеч или за број од пет цифара по три новчића за први пут, а за сваки даљи пут по 2 новч.

† Њ. К. В. МАРИЈА ЛУИЗА  
КЊАГИЊА БУГАРСКА

Софија, 19 јануара. — Књагиња Марија Луиза данас је умрла. Љекари приписују смрт инфлуенци комплицираој са пнеумонијом и порођајем. Тужна вијест прازیла је становништво престонице, по којој се виђу црне заставе. Књаз Фердинанд је врло поражен.

Софија, 20 јануара. — Јуче у јутро Књагиња је примила свете тајне. Тада су се дјеца од ње опростила. Књаз се није одмицао од самртничке постеле.

Софија, 21 јануара — Званични лист доноси прокламацију Књажеву народу бугарскоме о смрти Књагиње. Без престанка долазе депеше, које изражавају Књазу саучешће у жалости и живе симпатије. Данас по свјем главнијем црквама зауспојна богослужења. Дипломатско тијело поднијело је саучешће у жалости Гренову. Дворска корота установљена је на шест мјесеца. Погреб ће бити у уторак.

У цијету младости, у потпуној срећи брачној, на освитку сјајне будућности младе Династије, Њ. К. В. Књагиња братске нам Бугарске изненада оставља своју Кућу, своје сроднике и пријатеље и читаву Бугарску у тешкој жалости!

Одива славне Бурбонске куће, једне од најстаријих јевропских Династија, дошла је на обновљени бугарски престо славнијих Симеона и Самуила, као вјерна љуба Сина друге старе и славне владалачке куће, и ту оснивају младу бугарску Династију лијепог порода, који васпитавају у народној бугарској вјери, у народном бугарском духу, а на руке га прима наш општи заштитник велики Цар словенски.

Послије петвјековног робовања, уставши на нов живот, бугарски народ, помоћу братске Русије, својим грађанским врлинама оснива државу, којој веће среће није требало од тог благослова Божијег, од те и такве Династије. Отуда је лако схватити у каквој је тузи данас погружен братски нам народ бугарски за Узвишеном Матером будућних бугарских Владарца.

Симпатије, које вежу Софију са Цетињем од како је Њ. К. В. Књаз Фердинанд дошао на престо бугарски, све су се више развијале и снажиле између оба Двора и између оба народа, и љетос су најсвечаније утврђене братским загрљајем Узвишенијех Владарца Црне Горе и Бугарске у Абацији и на Цетињу. Отуда неодољиво саучешће Црне Горе у толикој тузи посестрима јој Бугарске. Наш Двор је у великој жалости, наш народ дубоко дијели тугу бугарског народа.

Тужна вијест из Софије најприје је стигла у уторник вече г. Константиновићу, бугарском дипломатском агенту при нашем Двору, коју је саопштио г. војводи Гавру, нашем министру иностранијех дјела. Г. министар је одма саопштио ту тужну вијест Њ. В. Господару на Ријеци, и Њ. В. Престолонаследнику у Бару.

Њ. В. Господар савлаз се да оде с Ријеке у Подгорицу и услед тужне вијести одложио је путовање.

Смрт љубљене Књагиње братског нам народа учинила је најтежи утисак у свјем престоницијем круговима.

Њ. В. Господар, Њ. В. Престолонаследник, и Њ. С. Књаз Мирко одма су управили Њ. К. В. Књазу Фердинанду депешу пуне дубоког саучешћа и најживље братске симпатије.

Њ. С. Књаз Мирко јучер одио је код г. Константиновића да изрази саучешће у жалости од стране Двора, а г. војвода Гавро Вуковић од стране књажевске владе. Такођер су изразили своје саучешће г. Константиновићу: дипломатско тијело, наши државни великодостојници, више чиновништво, и представници грађанства.

Јучер је на Двору била истакнута застава на по копља; тако исто на свјем иностранцијем легацијама.

Наређена је корота за три недеље.

Свечани парастос биће у уторак на дан погребња Њ. К. В. Књагиње Марије Луизе.

## ДВОРСKE И ДИПЛОМАТСКЕ ВЈЕСТИ

— Њ. В. Господар и Њ. В. Престолонаследник отпутовали су у суботу на Ријеку, одакле је Њ. В. Престолонаследник сјутри дан наставно пут у Бар.

— Г. Логотетису, грчком генералном консулу на Цетињу, из Атице стигло је својеручно писмо Њ. В. Краља Ђорђа за Њ. В. Господара, са знаковима Спаситељева реда за Њ. В. Престолонаследника, и овим дана Њ. В. Господар намјеравао је да прими г. Логотетису у свечаној аудјенцији са почастима уобичајенијема у сличнијем случајевима. Али услед тужног гласа из Софије о смрти Њ. К. В. Књагиње бугарске та свечаност одложена је.

## ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

Цетиње, 22 јануара.

Брзојавом објављена окружница грофа Муравјева гласи: „У августу прошле године Господар Цар извољно је заповијести ми, да се обратим владама, које имају своје преставнике у Петрограду, с предлогом, да се сазове конференција, која би могла најбоље обезбедити народима благодати правог и трајног мира, а прије свега, да стави границе својем развоју савременог оружавања; тада су прилика, по изгледу, потпуно одговарале остварењу у мањо или више блиској будућности те човјекољубиве задаће. Сустретљиви одзив скоро свих држава на предлог Русије, изгледало је, да оправдава наша очекивања. Цијеном високо сустретљиве изјаве, којима су скоро све иностране државе изразиле, да се слажу с тим предлогом, царска влада у исто доба потпунијем задовољством примила је већ добивено, и који још придолазе, доказе најтоплијег саучешћа са стране свих друшвенијех слојева с разних крајева свијета. Ипак без обзира на тежњу јавног мишља у корист општег мира, политички положај знатно се измјенио у последње доба. Многе државе предузеле су нова оружавања старајући се да још више развију своје ратне силе. Наравно је, да се при тако не одређеном стању ствари није могло не ставити питање, сматрају ли државе данашњи политички час угоднијем, да се међународнијем путем претресају начела која су била изложена у окружници од 12 августа. По губећи наду, да ће постојећа разногласија у политичкијем сферама попустити и уступити мјесто мирнијем расположењу, који може облакнати успјех предложеној конференцији, царска влада са своје стране предлаже, да би се сада могло приступити к предвратној измјени масала између држава на ту сврху: а) да се без одлагања потраже средства, која би могла ограничити даљи развој сукопних и поморских оружавања, ријешење којег питања постаје све потребитије, с обзиром на све више развијање оружавања у последње доба; б) да се приправи земљиште

за претрес питања, која се тичу могућег предупређења оружанијех сукоба мирнијем средствима, којима располаже дипломатија.

„У случају да државе признаду садашњи час угоднијем за сазив конференције на речецијем основима, било би беспорно корисно, да се установи између влада споразум односно програма будућег занимања конференције. Основом за међународну расправу на конференцији могле би у општијем цртама послужити следеће тачке: 1) Споразум, који би установио извесни рок, у ком би остао данашњи састав сухопутних и поморских ратних сила и ратних буџета; и предвратно проучавање средстава, помоћу којих би се у будуће могло и смањити те ратне силе и буџете. 2) Забрана да се уведе у употребу сухопутне војске и минарије ма које ново оружје огњестријелно и експлозивне ствари, а такође и прах, који силније дјелује од оног што се данас употребљује. 3) Ограничење употребљавања уништавајућих и експлозивних састава већ постојећих у ратовима по суку, и забрана употребе сличних ствари на балона, или сличнијем начином. 4) Забрана употребе у поморском ратовању подводних торпедских чамаца или другог оружја истог свјетла, и обвеза да се више не граде остружне ратне лађе. 5) Примјена у поморском ратовању Женевске конвенције 1864 на основу допунителне јој установе од г. 1868. 6) Признање на истијем основима неутралности бродова, који ће се бавити спасавањем утопљенијех у вријеме битке. 7) Преглед декларације о законима и обичајима ратнијем, израђене г. 1874 на конференцији у Бриселу, која још није ратификована. 8) Уснајање начела примјене добријех услуга, посредовања и добровољног обраничког суда у сходнијем случајевима, да се предупредују оружани сукоби; споразум о начину њихове употребе и установе једнаке праксе у њиховој употреби.

„По себи се разумије, да ће сва питања, која се тичу политичких односа између држава, и постојећег на основу уговора стања ствари, као и уште сва питања, која неће непосредно улазити у програм, примљени владама, бити подложна безусловном искључењу из предмета расправљања конференције.

„Молећи вас, да израдите упуства ваше владе односно овог мог саопштења, ја бих вас молио да је обавијестите, да у корист великог дјела, које је тако на срцу моме Узвишеноме Господару, Његово Величанство жели, да се не изабере мјесто скупљања конференције у престоници које велесиле, гдје се укрптавају многозаплетени политички интереси, који би могли утицати на ток дјела, које је важно у једнакој мјери за све стране свијета.“

При расправи иностраног буџета госп. Делкасе, француски министар иностранијех дјела држао је у камари врло значајну бесједу о иностраној политици Француске. Прије свега настао је улог Француске у шпанско-америчкој распри.

Та улога чини част републици и уздиже јој углед. Француска је прва пристала на руски предлог о разоружању, знајући да Русија, с којом Француска никад није била у потпунијем споразуму, не би ништа захтјевала, што би могло Француску повизити. Положај Француске, као покровитељице Христјана на истоку, није ничим измијењен. У критском питању Француска је доказала, да она потпомаже, да се уздржи општи мир. Прелазећи на „жалосно догађаје“, које је преживјела република, г. Делкасе, наводећи да се сваки неспоразум између држава може ријешити помириљивијем духом, казао је да је у том духу ријешено и питање о Фашиди. Он и сад наоди, да су захтјеви Инглеске били прекомјерни, који су изазивали опозив Маршанове експедиције из Фашиде, али у интересу земље, он је био принуђен да пристали на опозив те експедиције, ма како да је било тешко неговијом патриотскијем осјећајима. Г. Делкасе сматрао је патриотскијем дјелом да се уклони од сукоба, који нишане бити велика несрећа за сав свијет, и који нишане захтјевати жртава несаразмјернијех са предметом, који је изазвао неспоразум између Инглеске и Француске. У цивилизованом свијету *гошове се велики преображају*, и обзиром на то Француска се мора држати политичке, која не прождири све напоре незне владе и све снаге државне. Ради тога влади је од потребе подржавање са стране парламента. И парламент је јединодушно одобрио ту владину политику. „Са гледишта општега мира, — вели „Н. Времеја“ — представници француског народа имају право. Захтјеви, с којим се недовољно обратила Инглеска к Француској, напали су ову последњу у најжешћем пламену такве унутрашње смутње, која се сматрала у Лондону најбољом гаранцијом, да се ови захтјеви могу одржати без опасности да ће ствар доћи до оружаног сукоба. Г. Делкасе имао је повода да се позиваље на опште интересе земље и да хвали мудру и уздржану политику, која не захтјева напоре владе, којој припада, и која чува силе државне. Трудно би било ријешити, колико му у томо може помоћи подржавање парламента, који се врло слабо интересује питањима спољашње политике — напори владе и

пажња парламента и сувише су окренути сасвијем на другу страну.“

Врло значајан укор са стране мјеродавног петроградског листа, који међу тијем сасвијем ћути о г. Делкасовој изјави, да Француска никад није била у савршенијем споразуму са Русијом него сада!

## ИЗ СОФИЈЕ.

Министарску кризу, која је наступила овихјех дана у Софији, разјасњује сљедећи извјештај из Софије од 30 децембра, који наодио у петроградском „Н. Времени.“ Тај извјештај гласи:

Од како је пао Стамбулов, у унутрашњости је владала тишина; Стојилоски кабинет предлагао је своје законске предлоге народном сабрању, које их је усвајало огромном већином, пошто су владину странку састављали 145 депутата, а опозицију тек 12.

Одједном изненада у већини појавио се раздор, кад је поднесен предлог владин да се откупе источне жељезнице. Предлог је био примљен са 120 гласова већине али при тој расправи приноси, који су се збили у сабрању, нијесу ништа добро слутили, и 50 депутата подијели су протест против неправедног гласовања.

Ове источне жељезнице оградно је још за вријеме турске владе барон Хириш, а за тијем су прешле у својину аустријских банака, особито Лендербанке, која као што је познато не ради о самцијем повчанијем интересима аустријске владе. Ове жељезнице имају двије линије: једну од Цариграда до Саламбеје, станице између Филипопоља и Софије, у дужини 450 километара, и другу од станице прве линије Три-Сејмена до Јамболи. Од Јамболи почиње владина линија до Бургаса, пристаништа на Црном Мору, а од Саламбеје друга владина линија, која иде преко Софије и Цариброда да се састави са ербијскијем жељезницама, па преко Србије са западном Јевропом.

Тако, саобраћај централне Бугарске не само са Цариградом него и са јужном Бугарском и са најбољом бугарском луком на Црном Мору наодио се у рукама бечкијех банкијера. Отуда, прво, мноштво неспоразума, а друго, Бугарска није могла увести у живот своју тарифну политику, пошто су источне жељезнице у тарифном обзиру биле сасвијем независне од бугарске владе. Тако, на примјер бугарска влада није никако могла да развије трговину своје луке Бургаса. Источне жељезнице на комаде Јамболи — Три — Сејмен држале су тако високе тарифе, да је било корисније трговину увозити у Бугарску преко турске луке Дедеагач. Тарифе су тако удешене биле, да је у Бургас, у пркос царине, било корисније добављати пиво из Аустрије преко Тријеста него ли из Софије. И у таквијем ситуацијама источне жељезнице служиле су аустријској трговини. Положај је постао тако неспособан да је Бугарска стала мислити како

да се те бједи опрости, која је стала на пут правилном дјеловању државног органа. Бугарска је хтјела купити источне жељезнице, али су јој ставили такву цијену, коју није могла примити. На жалост, бугарска влада није унапријед измјерила своје силе. Она је хтјела застрашити бечке банкијере грађном паралелне линије источнијем жељезницама, и рјешила је да гради линију од Саламбеје до Филипопоља и Нову Загору скоро до Јамболи, која би довела у везу саобраћај јужне Бугарске и Бургаса са сјеверном Бугарском државном жељезницом, која је имала убит сваки покрет на источнијем жељезницама. Рачунало се, да ће власници ових жељезница тијем бити принуђени да попусте у цијени. И када је грађна пове бугарске линије била на пола довршена, у Аустрији се оборила новинарска ватра, која се одазивала на берзи, гдје стадоше јако падати бугарски државни папири. Банке, које су се биле обавезале да издаду још двије емисије пређашњег још потпуно не реализираног бугарског зајма, одрекоше се обзиром на рђав положај пазара; проишле се гласови да Бугарска не може да исплати купоне, и папири још није падоше, а положај постаде критичан. Кад је дошао рок исплате купона влада је учинила у Паризу зајам од десет милиона, али при свршетку љета опет је нестало новца.

Ту су бечки финансијсти приметили: они су пригатали да Бугарској даду, не само новца, него и да јој уступе источне жељезнице, наравно цијеном, коју су они хтјели. И бугарски министар финансија Тодоров поје у Београду, то јест у Беч, и тамо је потписао тешки уговор за Бугарску о куповини источнијех жељезница и о новом зајму, који је имао три сврхе: куповину ренијерских жељезница, добивање неколико милиона потребитијех за државну управу, и конверзија старијех зајмова. Бугарска је на крају добила источне жељезнице за 25 милиона, потрошила је 10 милиона у грађењу сад већ безкорисне „паралелне“ линије, и добила је објављену конверзију свог 6% дуга у 5%, на коју сврху биће дужна да закључи зајам од 290 милиона у емисијој цијени 88% за сто. Од овихјех 290 милиона треба угацити око 200 пређашњијех зајмова, исплатити 25 милиона за источне жељезнице, 32 милиона поћи ће на покривање разлике између мишлене цијене, а остатак око 32 милиона остаће на расположење државне касе за исплату купона и за текуће трошкове.

У том облику поднесен је народном сабрању тај псао 7 децембра. Министар трговине Величкови још раније даде оставку, не пригатајући на ту погодбу, и тако се нађе на челу опозиције. Уочи расправе тога законског предлога, у Софији се састао велики митинг против тога законског предлога, који је свршио тријумфом, пошто су манифестанти са митинга хтјели да пођу пред Двор, а полиција им етаде на пут. Остао је неколико десетина рањенијех, међу њима јоко двадесет полицаја, рањенијех камењем. Митинзи су се купили и по другијем градовима, и узбуђење је расло. Законски предлог био је

примљен у сабрању, али је опозиција цифрама доказивала коју штету доноси. Законски предлог је потврдио и Књаз, али је још било потребито одобрење Султана, не као суверена Бугарске, него као јурисличног сопственика источнијех жељезница.

Док ово пишем, у Софији се дознало да Султан не даје своје одобрење... и паде опозиције расу. Нијесмо далеко од тога да Султан прогласи спаситељном Бугарске, који је чува од штетног уговора, да је не пусти у руке бечкијех чинута за цијеле 59 година, а то је рок конверзионог зајма.

## ДОПИСИ.

**Бајице, 17 јануара 1899.** — Читаоница Мартиновић синоћ је приредила у школској великој сали забаву са овимјем распоредом: најприје су ђаци овдјењше школе декламирали више разнихјех pjesама, па су представљали IV. и V. појаву из „Валканске Царице.“ За тијем је гуслар пјевао уз гусле, па је сљеједио одмор и закуеи у сали читаоницкој, уз коју је пало лијепојех патриотскијех здравица. Послеје закуеи играло се црногорско хоро и зетско и црмичко коло.

Да је забава одговорила друштвеном позиву и да је најбољи утисак учинила види се отуда, што се одма пријавило 30 новијех чланова, који су били радо примљени, што су даровали друштвеној каси г. Радановић 10 фиор. а г. С. Лукачевић 5 фиорина. А знак признања и охрабрења г. проф. Лазар Перовић послао је на дар 14 комада своје књиге „Двојковска влада Славне Куће Петровић-Негоша“ оној дјеци, која су имали удоче у забави. Сувише г. г. Лука Мартиновић, секретар В. Суда, Крето Мартиновић, поштански чиновник, Шширо Јовановић и подкомандир Благота Петровић даровали су негијем ученицима по 2 фиорина, а г. Вуко Мартиновић 4 ризме карте.

**Крџице, 14 јануара 1899.** — Из нашег црквено-школског живота пове — 1899 године има се приближежити:

I. *Великокршћанско Водокршће*, које се овамо сваке године обавља на Блату (екадарском језеру). То тече онимјем путем: При крају богоселужбе свештеник даде једном од присуствнијех црквени барјак са крстом. Онај који носи крст, сматра то као част, јер сам видио, кад је свештеник понудио једном барјак, а овај, као из скромности уступи барјак једном кмету. За крстом несперодно иду ђаци у реду у којем се може од криш, који својом онтријом пријети прелазећему; за ђацима у одеждама и са крстом у руци иде свештеник, а за њим сви они, који су били у цркви, и још који им се придружују уз пут. Свештеник са ђацима наизмјенице пјева „Во Јрдање“, а народ који иде на Водокршће носи сваки по један суд и т. н. млати. Што неже тако замашне судове објављави се тијем, што хоће том водном да окрши кућу једну, или више, ако има, и сав иметак. Од цркве до Блата има око 10 минута, а толико и од школе. Вода се освешта на лази у јед-

## ЛИСТА К.

### ПО УГАРСКОЈ ПРЕСТОНИЦИ.

из вилежска Н. Граовскога.

#### II.

Из мађарског сабора, чистим правим улицама изиђох на дунавску обалу испред мађарске академије наука. То је огромна палата, да не знаш, шта ти прије оку пријена: величина ли или укуе грађевине. Та академија заснована је богатим прилогом грофа Сеченија, а поинкла је из једног скромног књижевничког друштва. Гроф Сечениј учинио је много добра просјети његове отаџбине, а отаџбина му се одужина, дичувиши му великољепан споменик таман пред вратима његове задужбине, па прагу академије.

У кратком растојању од академије и Сеченијева споменика, налази се други споменик — Франк Деаку, оцу порављања Угарске с Ауемиријом и творцу устава од 1867 године, који је Мађарима додио потпуну, неограничену хегемонију у земљама круне св. Стевана. Тај велики родољуб умно је помирити револуционарне Мађаре с огорченим Кесаром, умно је довести посљедњег, да се свечано закуе на угарски устав мало после толико прозвине мрш у револуцији, после срушених села, после онаљених градова, после пустињи у свој земљи, после ијешања и мушкета најбољих синова мађарског народа и њихових вођа из Усташа од 1848 године!

На гранитном подножју, еједи тучна, масивна фигура Деакова, а међу ступовима испод њега стоји женска прилика, савка обновљене Угарције. Деак је противност Кошуту, но како се противности често додирују, то је ступаји и овдје. Оно што је Кошут хтио достићи крвљу и гвоздејем,

достигао је Деак мирним путем, компромисом са Кесаром. И један и други хтјели су и тежили за слободом мађарске државе, и оно, што не мога Кошут, адаљен на Вилдошу — достигао је Деак. Разлика је у њиховим тежњама, да Кошут није хтио чути за Беч, за Кесара. Он је умро у прогонству, поносно игноршући амнестију а Деак је одржао Угарску у заједници с Аустријом, признајући Кесара аустријског за краља угарског. Два пута, једна циљ. Ум Деаков постигао је оно, што немога оружје Јудевита Кошута. Деак је примирно противнике, изравнао онај дубоки јаз, што је зијао између мађарског народа и мађарског краља. Он је тежио свом снагом његове велике душе, да потпуно затре трагове страхаитог грађанског рата. Познато је, да су немађарске народности у грађанском рату све, колико их је год у Угарској, биле против Мађара. Деак је тежио да задовољи правичне тежње немађарских народности. Он је створио закон о народностима, он је хтио, да се народности слободно крећу на пољу еугта, просвјете и цркве, уз један услов, да се поштује цјелокупност опште отаџбине Угарске. Ове племените тежње напале су искреног одзива код немађарских народности.

Народности су као један човјек прихватиле замисли Деакове. Срби, посланици на пеншанском сабору, драгољубно су еступили у борбу за мађарски устав, надајући се, разумије се, да ће и Мађари поштовати њихова права и аутономију. Деак је био окружен људима различних племена, па је те различне елементе умно претворити у један снажан, живахан државни организам, коме су се давали сви услови његовог повољног битисања у будућности. Од карпатских гора до Јадранског мора, све боље што је на том огромном простору, Деак је сабирао око себе, вјерујући тврдо, да сваки грађанин Угарске може поред

своје вјере, народности, језика, подједнако љубити угарску домовину. Србе, Румуне, Словаке дозивао је Деак к себи, сајјетовао се с њима, тражио у њима ослонац његовим тежњама. Као што рекох, Срби су прихватили пружену руку.

Милетик је онда био на врхунцу гласа у ерпском народу. Свијем својим великим ауторитетом потпомагао је Деака, са свом силом његове бујне маште вијенао је за мађарски устав, не губећи ни једног трена из вида интересе његовог ерпског народа. Познавао се добро лично са Деаком и негдје једном стари мађарски државник изразио се о њему: „Vermes szerb, még jó hazafi“ (Ватрен Србин, али добар патриот). Мађари достиглих своје, па одмах они сами стадоше погма газита звјезде Деакове.

Насљединци Деакови у мало времена порушише смјерње овога великог Мађара. Мало по мало стадоше одузимаати од народности њихова права, народности уставе. Народности језици истискоше се из судова, из школе.

Народностима се мало по мало стављале препреке, како у законодавно тијело не би могли елати својих независних посланика, како би се мађарски еилици ослободили од укора, од мушког протеста у име правде и оних идеја, које је ожљивно Деак. Г. Тиса с дружином нарочито има „заслугу“ у овоме поелу. Не се пошто још и даље. Мађарски државници кад су раскретили с народностима, кад су их све већма притискивали, напали су еавезника у Јудејству. Напунили су лијецу Угарске лихварима и каматницима, поспјали ејеме Царисево по свијем варошима и селима, који су у кратком времену као екаваци обрелили лакотјеран народ и сваки даном као тешка мора Угарску притискује и дави Јеврејство. Ни тога није било доста.

За љубав Јудејства, мађарска влада бацила се камењем и на хришћанску цркву,

кад је установила грађански брак. Силна је борба била тада у оба дома мађарског сабора. Данашњи наши архијереји у Угарској бранили су свију цркву, а од толико посланика, осам једнога јединога — за амнишше остали у доњој кући. Гледијући споменик Деаков, у мислима ређали су ми се историјски моменти једни за другијем и, кренув даље, чнего сам гледао колико је далеко дошлих Угарске од оне Деакове! Колико се измијенили људи, правци, погледи, кад се данас бездушно ногама газе симболи великих политичких замисли творца овог политичког бића Угарске за љубав Чинута и чинутских — милиона.

У осталом, ако ту има какве утјехе, данашњи мађарски државници у овоме поелу нијесу сами. Чинутски капитални напавели су их снагом у свијету.

Али, држим, није тешко предвидјети, да ће конгломерат различних народа на богатој угарској равнини, увидити једнога дана, шта му треба чинети. Доведени до крајности економним негодима, та разноврсна племена, наћи ће се на једној биљци у општој одбрани, еачиће да се сами ослободе чинутске превласти — Угарска ће постати позоришном нових немира и ако не онако страшних као у год. 1848-ој. До душе, ту неће бити ни Кошута ни Гергеја, ни Перцела ни Домјанића, неће бити ни Рајачића ни Јелачића, ни Кинђанина ни Стратимировића — народ ће просто „истјерати губу из торине“ и синова израиљевих биће у бјегству и с ове и с оне стране потока Кедрона — на тисуће.

Само је тако могуће, да изнова наскрену мисли Деакове, и да Угарска буде подједнако општа мајка њезиним народима!

ном казану; по освећењу водиче сваки до мало напуни свој суд из Блата, па оно, што је недопуњено припуни из казана освећеном водичом; заостатак освећене водиче просице се у Блато, па се истијем редом враћају у цркву. Лијепо је то код њих, што нико па ни мало дијете неће ништа окусити, док не пије Богојављенске водиче, за то свештеник мора пораније отпочети службу. У повратку морају бити сви они, који су били у цркви, те тако остоје цијелу службу и тијем се сврши ова црквена свечаност.

II. Светосавска прослава, која је текла овим редом:

На два дана прије прославе наређено је ђацима, да донесу зеленила; они су га допијели у обилатој мјери, а понајвише ловора и маслине. Овога зеленила у овим крајевима може се наћи обилато, ма не у Крњицама, јер ту нема до љутаг крша и дивљих шипковина, него се ово зеленило наоди у онегу Сечном и више у Шестанском, и то доказује чији је онег богатији гором. Овјенчана су била врата школског здања, учионице и икона св. Саве; а библијске слике оперижене су биле са двије стране и то свака појединачно, којих их има 60; учионица је такође свуд наоколо окићена била зеленилом. То све давало је врло лијепо изглед тако, да је сваки присутни са љубопитством мотрио по учионици. На Савин дан у залазак сунца ђаци су из обиле канцеларије већ били ту. Пошто се одотјела Божанствена служба, пошло се у школу. Ход од цркве до школе текао је лаганим кораком. Најприје је ишао црквени барјак са крстом, за овим ђаци у реду, за њима неколико црквених икона, које су служиле мјесто литија, за њима свештеник у одеждама са крстом у руци а за овим народ, којег је била цуна црква. Путем се пјевало „Спаси Господи.“ Кроз овјенчана врата ушао се свечано у школу дворану, па у учионицу. Присутних је било толико, да је половина стојала изван, што доказује љубав и оданост према школи и просвјети.

Распоред: Водоосвећење; Химна; Говор; Декламације, којих је било 16. После сваке 3 декламације пједовала је по једна пјесма у хор. Кола: Зенко, Црмичко, Шестанско, — у којему се пјевало на арбанашком језику и Црногорско играње.

Послије овога изашло се у школу авлију, где су присутни посејдали. Ту се изнијела ракија, која се плаћа из рачуна школарице, и чуло се лијепојих патристичких здравица.

Послије овога пједовало је претрес ствари, које се школе тичу.

Скупштина се разишла у подне са повољнијим паразима о Светосавској прослави.

Као прилог овом допису додају једну карактеристичну црту овешколке општине

Једном појем у посјету неком лијепо, по души човјеку. У овој породици бијаху пет брата: један државни чиновник, два на науку, један тежак, а један у свијет. Чиновник је и домаћин у кући. Питам домаћина: Занто да иде наш брат у свијет, кад се има на што мучити и код куће? — Један пут за живота, вели, мора ићи, па боље док је млади, па кад буде старији. — А ви јесте ли били кад у свијет? —

каменој плочи испод фигуре стоји написано „Petiŭi.“ Дакле то је он, тај идеални пјесник слободе, тај страховити демагог! Петефи... Читав поток мисли и осјећања обузео ме је при једном погледу на тај нијем кин, при једној помисли на то име... То је онај, што страшним бичем свога сарказма пиба и небо и земљу и сво ништавило људског живота.

Сјетите се „Луде“:

„Добро небо, стари несложени војничке,  
На грудима твојим сунце је колајна,

Тако се врће несложени војник:  
После много патње, после горких мука,  
Награда му сва:  
Са издргог руна колајна се сја!..“

Погледах кин пјесников, и чини ми се од свих слика његових, што сам их гледао, никад ниједна у мени није остала тако упечатка. Она велика, разбарушена коса, чисто ти понавља његове ријечи:

„Трска стрши, глава не чешљана,

Крмарице, донеси дер вена,  
Ив бурети, на ком мачак сивава,  
Нок је старо к'о мој чукудека,  
А ватрено као твоја ћерка!..“

А она уздигнута рука, онај неправљен вити етас ономине нас на најужвишњи момент у пјесничком животу, онда кад је Петефи на степенницама мађарског музеја електризирао и онако узбуђен народ његовом чувеном пјесмом „Talpra Magyar!“ („На поге, Мађару!“ за коју се не оспори, да је има у српском преводу). Та пјесма је чинила чуда у редовима мађарске војске, ништа мање него „Марсељеза“ у француској револуцији. Сам пјесник стао је под усталичку застану, борио се и дао живот за своје идеале.

Кад је готово сва Угарска већ била у рукама устаника, ћесарева војска разбијена и расчепана — на руском престолу био је цар-вitez, који се придржавао обавеза свете алијанције од 1814 године те

Нијесам, али мораћу кад-тад и ја поћи једном. — А овај ваш тежак је ли био? — Он је био и стојао три године. У нас, г. учитељу, то сматрају, као неку врсту безавезног школовања, где мора сваки мушки без обзира на стање поћи бар једном за живота, те да скине са себе тај бајаги дуг. — Размишљајући о томе дошао сам до убјеђења, да их је испочетка нужда наћеривала на то, па мало по мало то пријешло у обичај, да збиља то сматрају као неки морални дуг, коме подлеже свака мушка глава.

II M.

Близна, 14 Јануара 1899. На дан св. Саве српског просвјетитеља на глас звона овдашње цркве св. Ђорђије приступио божанственој литургији, при којој је чинодјејствовао часни свештеник поп Поница.

После божанствене литургије пошло се у школу где се најприје свршило водоосвећење, послје којег су ученици отијевали св. Савску пјесму „Усклицимо“... А послје ове држао је врло поучан говор о васпитању дјетета у родитељској кући и овдашњи учитељ г. Божо Поповић. Послије су ученици отијевали „Црногорску химну“ иза које су слиједили декламације ученика, и пјевање.

Како говор г. Поповића тако декламација и пјевање ученика, изазвало је код присутних пуно задовољство, који су ердчно захвалили својем вриједном учитељу.

Програм се завршио црногорском химном са бурнијем „Живио Господар!“

Послије тога, г. учитељ Поповић е ђацима увеличаше прославу софром на којој су посејдали ученици у два реда: на псту г. Поповић, позвао је и присутне, где се пило у здравље нашег дичног Господара Ђаза Николе и Владајућег Дома који се брине очински о просвјетном напретку, на које се публика одазвала са бурним усклицима: „Живио Господар!“

Овдашњу св. Савску прославу посејтило је мноштво народа и више угледнијих људи из околине.

Бог живио нашег доброг Господара, који благозвоље направити нам ову школу за васпитање омладине у којој једна учитељска снага обучава до 50 ђака и у којему се уздижу топле молитве Богу за Његово витешко здравље и дуг живот.

Колашин (Блатина), 14 јан. 1899. —

На дан св. Саве пут ме наведе поред блатинске основне школе — и г. учитељ ме сврати у школу, да присуствујем свечаности. Кад сам ушао и видно како је школа окићена и украшена, чинило ми се изненадио, јер изгледаше као какав најљепши павиљон. Изнутра слике окићене вијенцима од четинара и бршњана, а такође и по зидовима. С поља лепршаху се двије тробојнице, а међу њима крсташ барјак. — Око прозора, врата и степеница вијенци и читави редови цјелокупних четинара — занета дивота погледати.

Народа бијаше толико се скупило, да скоро ни једна четвртина није могла у школу стати.

своме сабрату на престолу посла Паскијевића, да спасе круну Хабсбуршку. Устаници дочекају Русе, па и ако су подлегли сили, уступили пред јачим, свакојаким борити су се јуначки, са жаром и самопрегором. На Вилагошу Паскијевић доби осуду битку, Мађари изгубише. Конут се увијери, да је његова ствар пропала, и он остани домовини пламену, под козачким копљима. Петефи је био срећан, те није преживио Вилагоша. У борби је погинуо, као јунак, као пјесник са свијем узвишенијем мислима и тежњама. Поезија ни у једног народа нема таког свјештеника, као што га у Петефију има мађарска:

„Добар пастир, јер што каже ином,  
И сам својим потврђује чином!“

Да, његовом „Talpra Magyar“ зва је народ у бој, па душмана, и у сред крвавога боја пао је од непријатељског курашума у гоман лешина других заточника. Само Бајрон донекле нашао је оваку идеалну смрт.

Петефи је истински пјесник: све врлине, сви пороци, читав животни хаос, све зло и добро, читав свијет — то је поезија Петефија.

Крнем даље од споменика пјесников, а на ум ми паде, колико је српских пјесника — цркватала пало у борби за народну слободу!..

Колико ли их је бар дошло, да по западу борцу свежу рану или заваде куршум! — Но прођимо се тога — у времену разоружања...

Ваља ми пријећи велики ланчани мост преко Дунава, да дођем у Будим, стари, знаменити Будим, престоницу мађарских краљева, тркалнице многих крвавих драма. Из Будима ћу ви што-год непричати други пут.

Особито сам се зачудио тако удешеном распореду, да се учитељ не би застигао да му је ма ко у школу дошао. Прво бијаше водоосвећење, а затим многољествије — за овим један од ученика поздравео је скупштину врло ваљаним говором. За тим ђаци декламоваху, и сваку декламацију прапраху пјесмом.

Напошљетку, г. учитељ држао је говор о васпитању омладине.

Даље сједоваху здравце, а затим најљепше весеље ван школе на пољани под ведрим небом, пошто дан бијаше врло лијепо. Игра и пјесма цијели дан, овје зетско коло, онђе играју црногорски, овамо опет пјевају по два и два из гласа, а онамо видиш ће се мањи ђаци ухватили у коло и играју. Громки гласови леворвера не дозвољаваху, да завлада тишина.

Брђанин.

Богетић, 15 јануара 1899. — (Светосавска прослава.) На неколико дана унапријед, објавила је школска управа програм прославе у нашем племену, са позивом најотмјенијих племеника и јачких родитеља, да се у исто вријеме изврши — према програму „школ. закона“ — и други родитељски скуп.

На Савин дан у јутро на глас звона са наше саборне цркве, које јој је покљонено Вучевољски витез и узор-јунак блаженопочивши г. Филип Петровић-Његош, слеже се велики број народа на свету литургију, при којој је чинодјејствовао часни свештеник г. Крсто Мијушковић.

Послије богослужења и многољествија пошло се у школу, где се најприје свршило водоосвећење, послје кога су ђаци отијевали светосавску пјесму „Усклицимо“... а послје ове држао је врло поучан говор: „О лијепог понашању дјец у школи и ван школе“ овдашњи млади учитељ г. Радосав Бацковић.

Послије су ђаци отијевали „црногорску химну“, иза које је слиједило декламовање ученика, од сва три разреда, пјевање патристичких пјесама и пјевање уз „Гусле“.

Како говор г. учитеља Бацковића, тако декламовање и пјевање ђака, учињело је најбољи утисак на присутну публику, и са задовољством захвале своје вриједног учитељу, — пожелавши му, да дуго година буде истрајао у својем позиву, на срећу подручне му омладине и на задовољство нашег Узвишеног Господара, који се очински брине за унапређење своје поносите земље и њеног јуначког подмлатка.

Програм се је завршио са „црногорском химном“ и бурнијем клицањем: „Живио Господар!“

На овој свечаности било је мноштво народа, међу којима бијаху сви вијенци људи из племена.

Г. Андрија Мијушковић том приликом обрадовао је ученике, обдаривши свакога било и којим листом хартије, који је примјер врло похвалан.

У здравље нашег Узвишеног Господара, данас у свако племе има најмање по једна школа и саборна црква, из којих се шаљу топле молитве за Његово витешко-јуначко здравље дуг живот — Његов и Његовијех Синова, узданице српске.

Књижевност, умјетност и просвјета.

(Свесловенска Матица.) Руски генерал Богољубов подио је Словенском Добротворном Друштву у Петрограду предлог, да се осигује Свесловенска Матица, и тај свој предлог овако је образложио:

Године 1870 покренуо је чувени славист и српски научњак др. Валтазар В. Богинић, који је у то доба био професор новорусијског универзитета у Одеси, и у руској служби, мисао са неколицином својих једномисленика, да се код одеског одјељена Словенског добротворног друштва установи словенска библиотека, којој би био задатак међусобно зближавање Словена.

У предлогу о томе речено је да словенска библиотека треба да прикупља не само штампане и рукописне књиге словенске, но и умјетничке производе. Богинић је тада изјавио наду, да словенска библиотека може постати јака полуга за разумијевање моралнога значаја Словена и Словенства, и објаснити њихово стање, задатке и позив у свијету. Ми смо ради да добијемо средства за самопознање, које би уништило предрасуде и предубјеђења, и будило и јачало поштовање међу народима, без чега најближи народи остају равнодушни једни на спрам других.

1871 остварена је била Богинићева мисао, и у Одеси основана словенска библиотека. Њена је правила одобрила руска влада. За оснивање библиотеке скупљено је било више од 1000 рубаља и 300 књига. Већ идуће 1872 године било је у библиотеци преко 3000 књига, у збирци ликова словенских јавних радника преко 340, и велики број слика. Тад је основан и одјељак за словенску музику.

Но крајем 70-их година престаде ова установа услед немара и нерасположења

несловенских преставника мјесне администрације, који су у оно доба управљали Одесом и покрајином. Али не може се рећи, да паду ове установе није доста доприносила такође и незауимљивост чланова оногог круга, који је ову мисао износио.

У средини 80-их година покушано је да се ова установа оживи, али није било успјеха.

Од како је Богинић изнио предлог о Словенској библиотеци прошло је више но четвртина вијека, и много се што шта измјенило у словенском свијету. Србија и Црна Гора ојачале су и увећале се, постала је Бугарска и развила се самосвијест код Словена у хабсбуршкој монархији. Словенски свијет ступа на вољи провиђена лаганим корацима, застајкујући и привремено задржавајући се, к својим историјским задацима.

Но за јединство Словена појавише се нове опасности. Утицаји, који подгризају и гутају Словенство, почеше се у новије доба појављивати са особитом снагом, и опомину Словене, да одмах предузму брзе и упорне мјере, да би се стало на пут свему што Словенима шкоди у духовном и економном животу. Те мјере морају бити опширне, и далеко шире по што би их могло предузети једно друштво. Али и друштво као што је Словенско добротворно треба, дужно је да помогне онштој словенској мисли, и у томе погледу мора се признати да је дошло доба да се сјетимо једне заборављене установе и да покушамо да је обновимо на ширим основама.

За тим генерал Богољубов слика садашње стање са гледишта спољних одношаја Русије и унутрашњих услова њеног живота на спрам словенске идеје, па вели:

Крај овога одликује се необичним растењем двају племена — германскога и англо-саксонскога. Германци, досљедни и смјелу у извођењу својих идеја и утврђивању своје власти у свима крајевима свијета, отворено причају о својој високој просвјетљености, и стају на пут руском развијању чак и на далеком азијском истоку.

Англо-Сакси, Инглези, не налазе за нужно да сваки пут прикривају своје појуде за туђим земљама културом и културним циљевима, по се држе економских користи, и бирајући најбоље залагаје најваљју без увијања: они су наши, јер су нам потребни.

Парламентарни неред и забуна у Аустро-Угарској поткопавају државу и доводе словенске народе ове монархије у песносан положај, у коме немају маха за национално развијање, по им се ставља дилема: или да се помаћаре или понијемче.

У ови великих и тешких догађаја, који се спремају на обалама Дунава, словенски народи у Аустро-Угарској гледају на Русију са пољупљивом узнемирености, увијени, да само у њој могу наћи основни за своје даље самостално опстојање.

Интерес романских народа не разлилазе се с руским интересима и Русија је са једним од њих у савезу. Но догађаји у Азијенији, на острву Куби и крајичне тзрвине државног организма у Француској, јасно показује да Словени не могу имати у романском свијету оногог ослонца какав би жељели имати.

У унутрашњем животу Русије лако је, уред других многих нових појава и нових струја, опазити како је у друштву и народу јако пао словенски дух и како национална самосвијест није на потребној висини.

Обавије ове појаве иду упоредо и стоје међу собом у некој свези. — До краја 70-их година ми Руси мало смо знали Словене, и замишљали смо их у такој сјетлости, какву догађаји нијесу оправдали. Отуда је настало разочарање па и огорчење, што је ипак у последње вријеме изглађено.

За овим Богољубом разлаже како на руски народ штетно утиче класичко васпитање, које чини да се губи национална и племенска свијест, како шкоде страни капиталисти, који са својим капиталима долазе да експлоатирати природна богатства Русије заједно са чивутима. Непрекидни додири руског народа са туђинским елементима ослабише мјестимце у народу чврстину Православља, стадоше се појављивати секте и којешта, што је противно духу и моралу руског народа. Може како који хоће мислити о овим појавама, али Богољубов држи, да космополитизам може шкочити Русији у данима кад буде приморана да се лати оружја за одбрану својих државних права од других народа. Тада треба да је на окупу сва снага и да је прожета једном мишљу.

Сувремена историја доказује врло убједљиво, да само силни народи могу опстојати. Ма колико да је овај принцип неправедан и нехришћански, не треба заварати очи пред њим и његовим посљедицама. За то постарајмо се да будемо довољно силни и јаки, да би имали право ријечи, које је недавно изговорио инглески министар Чемберлен кад је рекао: „Нама (Инглеској) нијесу потребни савези изван англо-саксонског племена“ окренути у словенску корист и рећи: Русији не треба других савезника осим Словена.

Прије свега нужно нам је јединство. У томе се осјећа потреба и код нас Руса и код осталих Словена. Готово сви Словени имају своје *матиче*, али свака од њих живи за себе и слабе су те је тешко мислити о њиховом даљем развијању. С тога је потребно установити једну установу, која би се у облику библиотеке и музеја свих словенских народа заузела за зближење Словена и ширење словенских идеја ријечју, живописом, музиком, позориштем, потребна је *Обице славјанскаја Матица*, општесловенска или свесловенска. Ова Матица биће израз осјећања облискога еродитета свих Словена, и ојачаће га. Нека свако племе живи својим животом и нека се моли Богу како је научило, нека се управља како хоће, само је нужно да су у часу смутна и опасности окренути поглед руске браће на руску страну, а не на Цариград, Беч и Берлин. Сагладимо тврђаву словенскога духа и пободимо са њом застану, овјенчану двоглавим орлом!

Разумије се, да је улога Словенске Матиче са библиотеком и музејем у основи веома скромна у огромном питању развијања руске и словенске самосвијести. Али сваки нека ради онолико и оно што може. Уз то је ова скромна задаћа Словенског добротворног друштва према његовој снази, и оно ће одслужити добру службу Русији и свему Словенству ако је оствари.

Остварење мисли о Словенској Матичи биће у ствари нови усавршени облик установе Словенског добротворног друштва са ранијим задацима и ширим ередитивима за остварење. Овим би се уједино ријешило питање гдје да буде сједиште Матиче — у Петрограду или у Москви?

Са гледишта културно-историјскога, а особито са гледишта словенских народа Москва је природније и законично средиште словенскога него ли Петроград. Но како су, који би хтјели служити овоме дјелу и мисли, већином у Петрограду, и како ће Матица бити развијена петроградског добротворног друштва, онда нека њено сједиште буде у Петрограду.

Главни саставни дијелови Матиче су, по предлогу Јенерала Богољубова они; општа словенска библиотека; музеј лијепих вјештина, вјештачке радности и домаћих рукотвора разних словенских народности; одјељење етнографско, археолошко и нумизматичко; дворане за свечане експозиције, концерте, позоришне представе, изложбе и т. д.; просторије за обичне састанке чланова друштва. Осим тога валао је уз Матичу основати словенску гимназију и подворје за Словене који би долазили у Петроград.

Библиотека ће бити општа, са одјељцима за сваки словенски народ; музеја ће бити толико, колико има самобитних словенских народности. У библиотеку се уносе поглавито оне књиге, које расправљају о Словенству у сваком погледу, за тим књиге које су написали Словени из ма које гране науке, и које обилежавују помет и пазиве словенскога духа, и најзад све књиге, писане о Словенству на којем језику несловенском. Грађевина мораће бити тако распоређена, да средину заузме заједничка библиотека и музеј рускога народа у три његова огранка: великоруску, малоруску и бјелоруску. У наредна вала развијестити у засебним дворанама или одјељенима заједничке зграде: Чехе, Моравце, Полаке, Лужичке Србе, Словаке, Словенце, Србе, Хрвате и Бугаре.

Свака народност морала би имати своје засебно одјељење, у којем би се слободно распоређивала али под условом, да се покорави општем програму о музеју, и да по њему ради.

Збирке музеја треба да буду очигледна епједоца о поријеклу народа, о њиховој историјској прошлости и о њиховом савременом развитку у области има, умјетности и радности. На тај начин могло би се оцијенити превласт утицаја и самобитне стране умотворства и рукотворства свакога посебине.

Из овога свега доведе реченога види се, да ми, вели Богољубов, у основу Словенске Матиче стављамо потпуно самостално и слободно развијање свакога народа словенског. Матица их *скрива* али не *гуши*. На основу тога они се не ће машити руком за драгоцјене споменике народног живота, који се чувају као светиња свакога народа. Довољно ће бити ако у Матичине збирке убу душакати и копије, да би се само могао изучавати народ и његов душевни живот у свима појавама.

Не додирујући за сада питање о ередитивима за остварење намињеног предузета, вала се прије свега побринути такм припремом за организацију, која би помогла ширењу саме идеје у Русији и у словенским земљама. Одзив и изјаве, које дођу са разних страна служиле за мјерило, колико ова идеја одговара расподжењу и мишљењу оних, којима је драга идеја Словенства.

(Нове књиге.) Примали смо следеће нове књиге:

*L'imperatrice dei Balkani*, dramma di Nicolò I, Principe del Montenegro. Traduzione del serbo di Giovanni Nikolić. Zara — Enrico de Schlofeld Editore — 1899. L. 4 50.

Прије двије године изашла је у Ференци „Балканска Царица“ у италијанском преводу и изводу у прози од г. Умберта и Петра Вале, и та је радња извршена по њемачком преводу проф. Хајриха Стинке, који се превод, по суду критике, и не може назвати преводом него тек парафразом „Балканске Царице.“

Кад је тај италијански превод у Ференци свијета угледао, нашао се побуђен пречасни каноник Павишић, вриједни италијански књижевник, Даматицац, да издаде књижицу под насловом „Saggio di Raffronti e Dimostrazioni.“ у којој је показао разлику између тог превода и оригинала, преводехи га сјм вјерно, и то у стиховима. Из те књижице дознајемо, да је г. Павишић већ био превео први чин „Б. Царице“, и да је намјеравао цијелу превести.

Међу тимем смо нам доје италијански превод „Б. Царице“ даровитог италијанског pjesника г. Николића, који је своју способност у превлађању са српскога на италијански показао својим српским народним pjesмама, које су у Задру свијета угледале у збирци под насловом *Canti Serbi*. У Далмацији су преводили српске народне pjesме на италијански, Кјудина, Касандрић-Зарбарини и други, али је критика првен, ство дала г. Николићу. За то смо се обеселили тек смо његов превод „Б. Царице“ угледали, и кад смо га прегледали, увијерили смо се да се нијесмо преварили.

Прије свега pjesник преводи савјесно цијелу драму, ништа не изостављајући; друго, преводи тако вјерно, да ти се чини да читаш оригинал кад његов превод читаш. Ако се не може рећи да је оригинал преведен слово по слово, то очевидно зависи од техницизма италијанског pjesничког језика; али што је најглавније свуда, у сваком призору, остао је недотакнут не само смисао и дух, него и она оригинална свежина српске „Балканске Царице.“

У потврду тога сво Станкова монолога, пошто су одијели Деана, његовом руком убијена:

Qui né pace sperar, né sicurezza  
Omni non posso. Tutto a danno mio,  
Tutto cospira: gli uomini, la terra,  
E gli elementi; ma di lor più forte  
La coscienza mia, che ognor tremenda  
Assassino mi grida. Appena giunto  
A Zamblacio il corteo, qual fiamma ardente  
Ecco sorgere Ivano e insieme con esso  
I cittadini, e qui piombar bramosi  
Di farmi a brani sul stillante e ancora  
Caldo sangue del conte, e sulle tracce  
Dell' esecrato mio mispatto. E sia,  
Vengan pure, li attendo, e capitale  
Pena pronuncer sull' iniqua fronte  
Del reo suo figlio inesorato il padre.  
Ma obliare poss' io vilmente i Turchi?  
Dei Balcani il dominio? il regio serto? (fa  
il segno di croce.)

Vanne lungi da me, va maledetto  
Démone, e tanto che all' orecchio mio  
La velenosa tua voce non giunga;  
Fermo già son di non unirmi ai Turchi  
Del profeta segnato. Ai tribunali  
Della mia patria spetta il santo dritto  
Di giudicarmi; e quando il suo perdono  
Morendo m' accordò l' ucciso conte,  
Ragion non v' ha che li paventi. A notte  
Tarda corro a Zabliaco, e schietto al padre  
Tutto rivelo le menzogne e l' arti,  
Onde Murat accalparmi seppa;  
Quanto in dono mi dié, quanto promette,  
E quelo a lui patto mi lega. Nulla  
Voglio al padre celar, nulla, e giurando  
Di difendere Giorgio, e ripetendo  
Che nell' estremo perdonarmi il conte,  
La regale ottenner sua grazia spero.....  
Ma perdonato che sarò, che fia,  
Lasso! che fia di me?... Servire... e il terzo  
Nella Corte. Servir? sempre servire?  
No, non, posso, non vo', se anche dovesse  
Tutto il mondo cristian far mi si incontro  
E mal dirmi. Alla corona tratto  
Per istinto son io. Fuggir conviene.  
In Antivari corro, e senza indugio  
Chiedo soccorso di Stambullo al Sire. (parte)

Преводилац је схватио потпуно сваку мисао оригинала и вјерно је тумачи италијанским pjesничким језиком и стилем, тако му превод остаје слободан само у облику, али у ствари потпуно вјеран.

Pjesник-преводилац посветио је овај свој лијепи труд П. К. В. Јелени Петровић-Његош, Књагини Напуљској. Та посвета гласи:

Кралевоко Височанство.

Узвишени Ваш Родитељ Никола I, Књаз Црне Горе, осим што је ратник и државник, снажан је pjesник.

Г. 1885 објелодани драму под насловом „Балканска Царица.“ Кад се појавила драма је потресла јужне Словене, који су једнодушно уздизали Књаза-Пjesника, било што својим примјером потиче (дивна ствар

у једном владаоцу) у поданицима љубав према лијепом књижевности, која облагорађа срца, било што громко проглашује, да је прани Књаз онај који зна.

Дивећи му се, узео сам слободу да му посветим *Canti Serbi*, које сам превео. Он ме одликовао, разбудивши у души мојој тријну благодарност. Да му је посвједочим понталијаном сам његову драму. И коме да је посветим него Вам, Књагини, сада када лијепа земља, коју окружује море и Апе, светом брачном везом, има мирисаву ружу Вашијех вјерних, и нада се срећнијој будућности? И благосиљам повод, који ми пружа агодну прилику, пристунајући Вашој Узвишеној особи, да посвједочим моје поштовање и благодарност према Узвишеном Вашем Родитељу Николи I.

Са овјим осјећањима, што ми харна љубав потиче, изјављујем се  
Задар, у мају 1898.

Најоданији  
Јован Николић.

Према извршеном преводу, г. Ерико Де Шенфелд уложио је сву бригу да издање буде што љепше. Оно је израђено у првом италијанском графичном заводу у Бергају, у великој осмини, на врло финој хартији. Из насловног листа долази добро погођена најновија слика Књаза-Пjesника. Издање је савијем умјетнички израђено, управо сјајно. И за то је П. В. Господар изволио одликовати г. Ерика Де Шенфелда насловом Свог Дворског Издавача-Књижевника.

Према раскошном издању цијена му није велика.

Лекције из православно-хришћанског догматичног богословља, по рускијем богословима за своје ученике богословско-учитељске школе саставио Лазар Т. Перовић. Цетиње, К. Ц. Државна Штампарија, 1898. Цијена 1 ф.

Приморска обличја. Јубиларна књига. Нове приче С. Матануљца. Издање српске књижевне и штампарије Браће М. Поповића и Новом Саду, 1899. Цијена 6) повича.

Српске Народне приповијетке из збирке Вука Ст. Караџића. У Новом Саду, издање и штампа српске књижевне Браће М. Поповића, 1899. Цијена 30 повича

Српске Народне Умотворине из разних српских крајева, прибиљежено и издао Никола Станков Кукић. Српска Штампарија у Загребу, 1898. Цијена?

## ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ

Цетиње, 22 децембр.

(Друштво цетињске читаонице и „Горски Вијенац“), услед велике жалости, која је снашла бугарски пријатељски двор нашег узвишеног Владоца и братеки нам бугарски народ, одлаже своју забаву, коју је намјеравао приредити ових дана у Зетском Дому.

(Српска Књижевна Задруга.) Код г. проф. Калуђеровића, овдашњег повјереника „Срп. Књ. Задруге“ уписали су се до сад следећи чланови:

Оснивачи:

Г. Војвода Илија Паменац;  
Библиотека Института Царице Марије;  
Г. Миња Радонић, трговац, Андријевица;  
Г. Илија Хајдуковић, упр. лабораторије.

Улагачи:

Г. Саво Ј. Чубрановић, Подгорица;  
Г. Милутин Брацановић, Подгорица.

## Телеграми Бечког „Кор. Бира“.

СОФИЈА, 17 јануара. — Цијело министарство дало је оставку. Греков је позван да састави кабинет.

РИМ, 17 јануара. — Камара тајнијем гласовањем одобрила трговински уговор са Француском са 226 против 34 гласа.

ЦАРИГРАД, 17 јануара. — Јахт који ће Султан даровати Књазу Црне Горе, готов је, и брзо ће отпутовати

ПЕТРОГРАД, 18 јануара. — Обзиром на вијести о приправама за устанак у Македонији за прољеће, да се извојује самоуправа, званични лист не вјерује да би револуционарни агенти могли подићи мирно и радено становништво у Македонији. Али кад би агенти успјели, устанак не би нашао симпатичног одзива у Русији и у другијем европским државама.

ХЕЛСИНГФОРС, 18 јануара. — Указом је наређено да су сенатори и чинсвници дужни знати руски језик.

СОФИЈА, 19 јануара. — Греков наставља заузимање да састави нови кабинет. Књагини је родила шћерку, која је добила име Надежда.

БЕРЛИН, 20 јан. — Цар је посјетио руског посланика Остен-Сакена.

СОФИЈА, 20 јануара. — Министарство је састављено овако: Греков министар пресједник и спљанкијех дјела, Радославов унутрашњих, Иванчов наставе, Тутчев грађевина, Тонев финансија, Татновић трговине и земљорадње, Пенев правосуђа, пуковник Вашиков рата.

ПАРИЗ, 20 јануара. — Сенат је одобрио трговински уговор са Италијом са 248 против 4 гласа. Делкасе је изјавио да ће овај уговор побољшати односе између двије државе.

БЕРЛИН, 20 јануара. — Војнички лмет доноси наименовање руског Принца Фердинанда за шефа једне регименте пјешачке.

БЕЧ, 21 јануара. — Рајхерат је одложен царском наредбом. Цар је управио Принцу Фердинанду депешу саучешћа. Голуховски посјетио је синоћ агента Сирмајева поводом смрти Књагини бугарске,

ПАРИЗ, 21 јануара. — Пресједник Фор изјавио је преко ордонансе официера најдубље саучешће бугарској легацији. Више листова изјављују дубоку жалост поводом смрти бугарске Књагини, хвалећи њезине врлине духа и срца.

## ОБЈАВА.

Овијем се износи на јавцу продају до 15 фебруара ове године три једно катне куће у овој вароши Митра Станкова Томовића оvd. становника за измир његових дугова.

Куће постоје: двије једна до друге на угао улице Иван-Богове које су биле Буга Мемовића, а трећа у улици улице пред Влашком црквом.

Ко би желио купити поменуто куће нека се пријави 15 фебруара ове године овој управи, којога ће се дана дати понудиоцу највише цијене.

Број 53.

Цетиње, 15 Јануара 1899.

УПРАВА ВАРОШИ ЦЕТИЊА.

(2—5)

## ОБЈАВА.

Пошто се није нико пријавио да купи трговину Николе Матановића оvd. трговца, према објави ове Управе од 10. Децембра прошле год. Број 2311 преко „Гласа Црногорца“ у 50 и 51 броју, то се поново према наредби Књаж. Великог Суда од 5. овог мјесеца Број 1074—IV—1897—344. чини на знање свијем омијема који би жељели купити цијелу робу или на појединостима као и повјеритељи истог Матановића да присуствују на 1. Фебруара ове године оvdје, којога ће дана бити распродаја поменуто трговину.

Број 26.

Цетиње, 8. Јануара 1898.

(3—1)

УПРАВА ВАРОШИ ЦЕТИЊА.

## ОБЈАВА.

Суљо Османовић овдашњи трговац изишао је презадужен — услед тога по наредби овдашњег Књаж. окр. суда број 648 IV. 1898 227 од 28 ов. мј. његова налазећа се роба коју је имао у бутигу, секвестрирана и продата на јавном икканду; а у исто вријеме јављено је управи вароши Подгорица те је тамоније његово имање изненичено на продају. Зато се позивају сви његови повјеритељи којијема дугује речени Османовић са чистим доказима од кад и колико коме дугује да се пријави потписатој управи до 1. Марта идуће 1899, ко се не би пријавио до реченог дана, губи свако право за припадајући намир.

Ријека, 31. Децембра 1898 год.

Број 246.

(3—3)

ОПШТИНСКА УПРАВА.